

נאמנות אשה להנשא לכהן על-פי הבבלי והירושלמי.

הרב עזריאל חיים זילבר

ראשי פרקים

הקדמה

הסבר המשניות בתלמוד הבבלי לפי שיטות הראשונים

הקשיים בשיטת התלמוד הבבלי

הסבר המשניות ע"פ הירושלמי

סכום

הקדמה

מאמר זה עוסק בהשוואה בין התלמוד הבבלי לתלמוד הירושלמי בהסבר שתי המשניות האחרונות בפרק הראשון של מסכת כתובות¹. בירושלמי מחולקת המשנה הראשונה לשתי משניות. "ראוה מדברת" - במשנה הראשונה. "היתה מעוברת" - משנה שניה. "מעשה בתינוקת" - משנה שלישית².

בפרק הראשון של המאמר יובא ההסבר הניתן למשניות בתלמוד הבבלי לפי שיטות הראשונים. בפרק השני יובאו הקשיים בשיטת התלמוד הבבלי, ובפרק השלישי מובא הסבר הירושלמי למשניות הנ"ל. מטרת המאמר להוכיח ששיטת הירושלמי פותרת כמה מן הקשיים המרכזיים בתלמוד הבבלי. אמנם גם לפי שיטת הירושלמי מתעוררות בעיות אחרות הטעונות הסבר. מאמר זה אינו מתיימר לעסוק בסוגיות "אלמנת עיסה" ו"קבוע" המתעוררות בבבלי ובירושלמי תוך כדי העיסוק בבירור המשניות.

1. כתובות דף י"ג ודף י"ד.

2. הלכות ח', ט' ו-י' בירושלמי.

הסבר המשניות בתלמוד הבבלי לפי שיטות הראשונים

בתלמוד הבבלי³ מובאת מחלוקת בין זעירי לרב אסי בנושא המחלוקת הראשון המובא במשנה בין רבן גמליאל ור' יהושוע. במשנה נאמר "ראוה מדברתי", דהיינו פנויה ש"מדברתי" עם אדם לא מוכר, ויש חשש שהוא פסול ופוסלה בביאתו לכהונה. לדעת זעירי "מדברתי" היינו שראוה מתייחדת איתו. לדעת רב אסי הכוונה שראו ממש שנבעלה לו.

החידוש בדברי זעירי הוא, שלדעת ר' יהושוע, האשה נפסלת לכהונה אף שלא ראינו שנבעלה כלל, ואף שטוענת שעדיין היא כשרה. למסקנה מכריעה הגמרא⁴ כדעת זעירי, בהסתמכות על הסבר הגמרא בתוספתא⁵.

עוד מובא בגמרא⁶ שרבן גמליאל הכשיר את האשה לכהונה אף אם רוב אנשי המקום פסולים, ור' יהושוע פסלה אף ברוב כשרים. נמצא שלמסקנת הגמרא ר' יהושוע פוסלה לכהונה אף כשלא ברור שנבעלה ואף ברוב כשרים. הגמרא בהמשך⁷ מסבירה שלדעת ר' יהושוע אשה המזנה אינה בודקת עם מי היא מזנה, ובדעת רבן גמליאל הסביר תוס'⁸ שלדעתו אשה מזנה אכן בודקת עם מי היא מזנה ולפיכך נאמנת לומר שנבעלה לכשר. מחלוקת נוספת מובאת בגמרא⁹ בין ר' יוחנן ור' אלעזר, האם רבן גמליאל הכשיר גם את בתה של האשה המעוברת. להלכה הכריעו הפוסקים¹⁰ כר' יוחנן שגם בתה כשרה לכהונה. עוד מובא בגמרא¹¹ ששמואל פסק כרבן גמליאל, אך אמר לרב יהודה תלמידו להכשירה לכתחילה רק ברוב כשרים, ורק בדיעבד לסמוך על ר"ג ולהכשיר ברוב פסולים.

3. כתובות י"ב.

4. שם י"ג.

5. תוספתא כתובות א', ט'.

6. שם י"ג.

7. שם י"ד.

8. י"ג ד"ה השבתנו.

9. שם י"ג.

10. רמב"ם הל' איסורי ט"ו, י"א.

11. שם י"ב: י"ד.

בהמשך¹² מובאת בגמרא מחלוקת בין ר' יהושוע לרבן גמליאל באלמנת עיסה (אלמנת ספק חלל). שם דווקא ר' יהושוע מכשיר ורבן גמליאל פוסל. הגמ' מסבירה שר' יהושוע נאמן לשיטתו ש"לא מפיה אנו חיים", ולפיכך פסלה במשנתנו כי יש רק ספק אחד אם נבעלה לפסול, ואילו באלמנת עיסה יש ספק ספיקא ולפיכך כשרה. מאידך, רבן גמליאל סובר שבמשנתנו נאמנת כי טוענת טענת ברי שלא נפסלה לכהונה, ובאלמנת עיסה פוסל כי לאשה עצמה לא ברורה כשרותה. המשנה השניה¹³ מביאה מעשה בתינוקת שנאנסה ברידתה למלאות מים מן העין והכשירה ר' יוחנן בן נורי לכהונה, כשיש באותה עיר רוב כשרים. הגמרא¹⁴ מתלבטת כיצד ניתן להסביר את המשנה, שהרי ר' יהושוע פסל אף ברוב כשרים, ור"ג הכשיר אף ברוב פסולים. לפיכך מביאה הגמ' את דברי רב יהודה בשם רב, שמעשה האונס אירע בקרונות של ציפורי, דהיינו בשעה שבאים קרונות עם סחורה ורוב האנשים הבאים עם הקרונות כשרים. נמצא שהיה כאן רוב כפול, ובלשון הגמ' "תרי רובי" להכשר. רוב העיר ורוב סיעה ורק אז ניתן להכשירה לכהונה.

הגמ' מסבירה שהצורך בתרי רובי הוא משום "מעלה עשו ביוחסין". הראשונים נתקשו, הרי לדעת רבן גמליאל כשרה אף ברוב פסולים ומדוע צריך תרי רובי לכשרות המעשה בתינוקת. קשה אף לומר שדין המשנה הוא רק לפי ר' יהושוע וכל סוגיית הגמרא ודברי האמוראים אינם אליבא דהלכתא. גם לא יתכן לומר שדעת ר"י בן נורי היא דעה חדשה, שלישית, כי לא היה ר' יהודה הנשיא, מחבר המשנה, מביא "מעשה לסתור" לדברי המשנה הראשונה.

רש"י¹⁵ מסביר שהצורך בתרי רובי הוא רק לר' יהושוע שפסל ברוב אחד של כשרים. מדבריו הסיק בעל המאור¹⁶ שכל הסוגיא היא רק לר' יהושוע אך לר"ג, שהלכה כמותו, כשרה אף ברוב פסולים, אלא שאם האשה אינה טוענת שנבעלה לכשר, צריך רוב כשרים ודי ברוב אחד.

12. שם י"ד.

13. שם י"ד:.

14. שם י"ד: ט"ו.

15. שם י"ד: ד"ה אמר ליה.

16. דף ה' בדפי ברי"ף.

נמצא לדבריו, שכל סוגיית הבבלי במעשה התינוקות, אינה נפסקת להלכה. אמנם הרשב"א מסביר את רש"י באופן שונה, כפי שיבואר להלן. רבים מן הראשונים¹⁷ מסבירים שמדובר באופן שהתינוקות אינה יודעת למי נבעלה ולפיכך יש צורך בתרי רובי של כשרים אף לרבן גמליאל. לדבריהם, המשנה הראשונה עוסקת בטוענת שנבעלה לכשר, ולפיכך די אפילו לכתחילה ברוב אחד של כשרים והמשנה השניה עוסקת באינה טוענת, ולפיכך צריך תרי רובי לכשרות אף בדיעבד. הרשב"א¹⁸ הסביר בשיטת רש"י שהעמיד את הסוגיא כר' יהושוע, משום שלדעת ר"ג לא יועיל אף תרי רובי להכשירה באינה טוענת, כשם שפסל ר"ג אלמנת עיסה. ואכן בטוענת - הלכה כר"ג אך באינה טוענת, שזה הנידון של סוגיית תינוקות, הלכה כר' יהושוע שדי בתרי רובי של כשרות להכשירה לכהונה. לדעה זו, שסוגייתנו מדברת באינה טוענת, נפסקה אף סוגיא זו להלכה. בראשונים נמצא הסבר נוסף¹⁹. אף סוגייתנו מדברת באופן שטוענת שנבעלה לכשר, ואעפ"כ צריך תרי רובי להתירה להנשא לכהונה לכתחילה, ואף שמדברי שמואל משמע שדי רוב אחד של כשרים, רב חייא בר אשי סמך ידיו על דברי רב בפירוש המשנה, שמדובר בקרונות של ציפורי וצריך תרי רובי. נמצא לשיטה זו, שאף בטוענת יש צורך בתרי רובי לכתחילה אך בדיעבד כשרה אף ברוב פסולים, ובאינה טוענת צריך תרי רובי בכל גוונא.

הקשיים בשיטת התלמוד הבבלי

הקשיים בשיטת הבבלי רבים. נעמוד על כמה מהם. לדעת הבבלי "מדברת" שבמשנה הראשונה, היינו מתייחדת, כדעת זעירי, ואעפ"כ ר' יהושוע פוסל משום ש"אין אפוטרופוס לעריות" ולכן ודאי שנבעלה. יש כאן דוחק, משום שהביטוי "אין אפוטרופוס לעריות" משמעותו בדרך-כלל²⁰ חשש לבעילה ולא ודאי בעילה. יתר על-כן, הבבלי לא מסביר מדוע ר' יהושוע פסל אף ברוב כשרים, שאף אם לא נאמין לדבריה, הרי יש רוב כשרים ואף חזקת כשרות יש לה. מדברי המהרש"א²¹ עולה

17. תוס' ד"ה כ"מאן" בהסברו הראשון, רמב"ן במלחמות ור"ן על הר"י שם, רא"ש סי' ל', רשב"א ד"ה א"ל הכי, תוס' ר"י על הדף.
18. הני"ל, בסוף דבריו.
19. ההסבר השני בתוס' ד"ה כמאן. רמב"ם הלכ' איסוי"ב י"ח, י"ג-ט"ז.
20. ראה למשל חולין י"א נידה ל'.
21. לדף ט"ו ד"ה גמרא.

שהסיבה היא: "מעלה עשו ביוחסין", כדברי הגמרא בהסבר משנת תינוקת. אלא שעדיין קשה, שמסברת מעלה עשו ביוחסין יפסול אותה ר' יהושע אף בדיעבד, כשנישאת לכהן, לומר שתצא מבעלה. ובגמ' אין חילוק בדעת ר' יהושע בין לכתחילה לדיעבד, ומשמע שפסלה אף בדיעבד.

עיקר הדוחק בבבלי הוא בהסבר משנת תינוקת. במשנה הוזכר רק רוב אחד של כשרים, רוב העיר. אך למסקנת הבבלי צריך תרי רובי. הריטב"א²² עמד על קושי זה, ונדחק לומר שר"י בן נורי נשאל על אותה תינוקת שנבעלה בקרונות של ציפורי, ושם היו רוב של הסיעה כשרים, ועל-כך אמר ר"י בן נורי שאם גם רוב העיר משיאים לכהונה - כשרה.

עוד קשה, שהיה לבבלי לחלק בין מעשה התינוקות לבין מחלוקת ר"ג ור"י בכך שהם נחלקו בפנויה שזנתה והמעשה היה בפנויה שנאנסה, שהרי סברת "בודקת ומזנה", לא שייכת באונס, ולכן היה לכאורה ניתן לומר שהמשנה של תינוקת היא כדעת ר"ג, אלא שצריך רוב כשרים כי אין את סברת "בודקת ומזנה". על קושי זה עמד כבר בתוס' ד"ה כמאן, ונדחק לומר שהמשנה מדברת בכגון שראוה מדברת עם אדם ולא ראו שנאנסה, ולכן נאמנת לומר שנאנסה לכשר במיגו שהיתה אומרת לא נאנסתי ולא נבעלתי כלל. תוס' מוסיף שלא יתכן שלא ראוה כלל, כי אז גם לר' יהושע היתה נאמנת מדין "הפה שאסר הוא הפה שהתיר"²³. מחמת דוחק זה העלה תוס' אפשרות נוספת, שהיא האפשרות שהובאה לעיל בשם רבי מן הראשונים, שמדובר בכגון שאינה טוענת כלל, ועדיין הדברים דחוקים כי הבבלי לא הזכיר כלל בתירוץ שאינה טוענת, ועוד, היה לו לחלק כדלעיל בין אונס לרצון. קושי נוסף מעלה בספר "ים שלמה"²⁴: למסקנת הבבלי יש צורך בתרי רובי להכשר, רוב העיר ורוב סיעה. הראשונים הסבירו שצורך זה בתרי רובי מעכב אף בדיעבד אם אינה טוענת שנבעלה לכשר. ואף שהמשנה דברה על היתר לכתחילה, הגמרא לא חילקה בין לכתחילה לדיעבד.

אמנם ראינו לעיל שלדעת בעל המאור, אין צורך כלל בתרי רובי, כי לדעתו הסוגיא כר' יהושע והלכה כר"ג, אך רוב הראשונים מצריכים תרי רובי אף בדיעבד.

22. על המשנה.

23. כתובות כ"ב.

24. סימן מ"ד.

על כך תמה הישי"ש ואמר²⁵ שלא מצינו חילוק בין רוב אחד לתרי רובי אלא משום "מעלה עשו ביוחסין", ודין "מעלה" הוא רק לכתחילה כדמצינו באלמנת עיסה²⁶, שאף לדעת הפוסלים, אם נשאת לכהן לא תצא.

לאחר התנצלות גדולה מביע הישי"ש את דעתו שכל הצורך של הבבלי בתרי רובי הוא רק לכתחילה וכדמשמע מלשון המשנה: "הרי זו תינשא לכהונה".

המהרש"א²⁷ הרחיק לכת יותר מהישי"ש. הוא מדייק מדברי ר' ינאי²⁸: "אבל פירש אחד מציפורי ובעל - הולד שתוקי", שהצורך בתרי רובי הוא רק בולד של הנבעלת, משום שאין לו חזקת כשרות, אך האם עצמה שנאנסה, שיש לה חזקת כשרות, די לה ברוב אחד של כשרים, ולפיכך מובן מדוע במשנה הוזכר רק רוב אחד של כשרים, כי במשנה דנו על התינוקת עצמה שנבעלה, שיש לה חזקת כשרות.

הסבר המשניות ע"פ הירושלמי

מחלוקת רבן גמליאל ור' יהושע ב"מדברת" מוסברת בירושלמי²⁹ כרב אסי בבבלי - דהיינו נבעלת. כזכור, הבבלי דחה את דעת רב אסי. לפי הסבר זה, מוקטנת המחלוקת שבין ר"ג לר"י, ונמצא שר"י פוסלה לכהונה רק בראוה ממש שנבעלה ולא במתייחדת. מגמה זו של צמצום המחלוקת באה לידי ביטוי גם בסוגיית תינוקת. מאידך, גם בירושלמי מובא שר' יהושע פסל אף ברוב כשרים ור"ג הכשיר אף ברוב פסולים. כמו-כן מובאת בירושלמי המחלוקת בין ר' יוחנן לר' אלעזר האם ר"ג שהכשיר בה הכשיר גם את בתה.

לפי הסבר הירושלמי ל"מדברת" מתעורר קושי בדעת ר' אלעזר, מדוע נשנתה המחלוקת בין ר"ג לר"י גם במדברת וגם במעוברת, הרי בתה פסולה אף לר"ג? וצ"ע. הירושלמי, שלא כבבלי, מסביר מדוע ר' יהושע פוסל אף ברוב כשרים, משום ש"הזנות רצה אחר הפסולים", דהיינו, הפסולים רצים אחר הזנות³⁰, משום שלא ניתן להם להינשא לבנות ישראל כשרות. לפיכך ניתן לתלות בהם את הזנות אף ברוב

25. עיי בשו"ת הרשב"א ס"י ת"א שאומר שאין חילוק עקרוני בין רוב אחר לתרי רובי.

26. רמב"ם, איסוי"ב י"ט, כ"ג.

27. לדף ט"ו. על תוס' ד"ה וליוחסין.

28. גמ' שם ט"ו.

29. הלכה ח'.

30. פני משה וקרוב העדה שם.

כשרים. מאידך, לדעת ר"ג "אפילו חסיד שבחסידיים אין ממנים אותו אפטרופוס על עריות", ולפיכך תולים הזנות גם בכשרים.

נמצא שבירושלמי, דווקא ר"ג משתמש בטענת "אין אפטרופוס לעריות" ודלא כמובא בבבלי. דבר זה מעורר קושיא על הירושלמי, שהרי בויכוח שבין ר"ג לר"י המובא בתוספתא³¹, דווקא ר' יהושע הוא המשתמש בטענת "אין אפטרופוס לעריות"!

ה"תוספתא כפשוטה" מסביר, שדווקא הבבלי, המסביר את התוספתא בדרך של "חסורי מיחסרא", מכניס בתוספתא את הויכוח בין ר"ג לר"י גם במתיחדת, משא"כ הירושלמי, שלא מוסיף דבר בתוספתא, והדיון בה הוא רק על מעוברת וכך פירושה:

"אמרו לו מפני שהעכו"ם חשודים על העריות", דהיינו, שיש חילוק בין שבויה לבין הגויים לבין מעוברת, כי אשה מזנה בודקת ומזנה, ועל כך עונה ר' יהושע: "אין אפטרופוס לעריות", דהיינו, שאשה מזנה אינה בודקת ולפיכך ניתן לתלות יותר בפסולים, שכאמור, רצים אחר הזנות.

הירושלמי אינו מביא את המחלוקת בין ר"ג ור"י באלמנת עיסה על אף שהיא משנה מפורשת [עדויות ח,ג], ונראה שלדעתו אין קשר כלל בין שתי המחלוקות. ומכאן, לסוגיית תינוקת. הירושלמי³² מביא אף הוא את דברי רב יהודה שבקרונה של ציפורי היה מעשה, אלא ששם הדברים מובאים בשם "רב כהן". אך בפירוש "גליון אפרים" מסביר שכך צריך לקרוא: "אמר רב יהודה אמר רב, - כהן קרונה של ציפורי היה מעשה". עוד מביא בעל גליון אפרים את הסברו של ר' נתן בעל ה"ערוך"³³ ש"קרונה של ציפורי" הוא המעיין של ציפורי. לפי הסבר זה הדברים מתאימים יותר למשנה בה מסופר שהתינוקת ירדה למלאות מים מן העין, היינו המעיין, ורב מבאר שהמעשה היה במעיין של ציפורי וכפי שתבואר לקמן הנפקא מינה ההלכתית מכך. הוכחה נוספת לפירוש בעל הערוך נמצאת בבבלי מסכת

31. כתובות א', ט'.

32. הלכה י'.

33. בערך "קרונה" - עמ' 205 במהדור קוהוט.

מגילה³⁴, שם מסופר על רבי יהודה הנשיא שרחץ בקרונה של ציפורי. אמנם רש"י שם מפרש שרחץ בפרהסיא, בשוק, אך הפשט שרחץ במעינה של ציפורי³⁵.

נראה שהתלמוד הבבלי לא הבין כך את דברי רב, אלא הסביר "קרונה" מלשון קרונות של שיירות וסוחרים הבאים ממקום אחר ליום השוק. הבבלי הושה את דברי ר' אמי האומר: "והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים עוברת לשם". לדברי רב, שאף הוא מצריך רוב סיעה של כשרים. יתר על כן, הבבלי מדגיש שנבעלה "בשעת קרונות". כלומר, המקום היה המעיין של ציפורי, כדברי המשנה, אבל העיתוי היה בזמן שבאו הקרונות³⁶. לפיכך מובן כיצד הגיע הבבלי למסקנה שצריך רוב כפול, שהרי בשעת קרונות צריך שיהיו רוב העיר כשרים ואף רוב אנשי סיעת הקרונות.

מאידך, הירושלמי הבין "שקרונה של ציפורי" היינו מעיין של ציפורי ולפיכך לא הזכיר כלל את הצורך ב"תרי רובי"³⁷.

עדיין יש לברר: האם לדעת הירושלמי סוגיית תינוקת מדברת בטוענת שנבעלה לכשר או באינה טוענת. כמו כן יש לברר האם דין המשנה הוא כר' יהושוע או כרבן גמליאל או כשניהם.

הירושלמי מביא את דברי ר' ירמיה ור' חמא, האומרים: "מודה ר' יהושוע באנוסה". בדברים קצרים אלו מובאת גישת הירושלמי לחלק חילוק ברור בין מזנה ברצון לבין אנוסה. ושוב הירושלמי ממעט את המחלוקת בין ר"ג לר"י ומעמידה רק

34. דף ה'.

35. ועדיין יש לבאר מה הקשר בין המילה "קרונה" למעיין. בעל הערוך מסביר ש"קרונה" היינו מים נובעים וקרים. והעיר עליו במהדו' קוהוט שזו טעות ואין לפרש "קרונה" מלשון מים קרים. אלא מקור המילה יוני, שכן "קריני" פירושו בריכה ביוונית. אולם ר' נתן אנגלברג מתל-אביב סובר שהשורש "קרי" משמעותו נביעה וזה שורש עברי. וכן מצינו "אני קרתי ושתיתי מים" (מלכים ב' - י"ט, כ"ד, ישעיה ל"ז, כ"ה) וכן: "ביום ההוא יהיה מקור נפתח...לחטאת ולנדה" (זכריה י"ג, א' ופירושו - מעיין). לפי הסבר זה מובנים היטב דברי בעל הערוך "מים נובעים וקרים" - מלשון נביעה ולא כהבנת קוהוט מלשון קור וחום. נמצא ר' נתן אנגלברג מסייע לר' נתן בעל הערוך.

36. יש להעיר, שמדברי הרמב"ם (איסו"ב י"ח, י"ד) עולה שגרס בגמ': "בקרונות של ציפורי", ולפיכך הסביר שהמעשה היה בפרשת דרכים או בקרונות שבשדות, ששם עוברים גם אנשים מחוץ לעיר, אך אם נבעלה בעיר, אפילו ברוב כשרים לא תינשא לכתחילה לכהן, משום "קבוע".

37. זו דעת ה"יפה עיניים". שלפי הירושלמי אין צורך בתרי רובי, ודלא כהבנת פני משה וקרובן העדה.

במזנה ברצון. ועדיין יש לברר, האם ר' יהושוע מודה לגמרי לרבן גמליאל ומכשיר באנוסה אפילו ברוב פסולים, או שמודה לר"ג רק ברוב כשרים.

מדברי ה"פני משה" וה"יפה עיניים" עולה שהבינו כאפשרות הראשונה, ולפיכך הסבירו שמדובר בטוענת שנאנסה ע"י אדם כשר, ונאמנת משום שלא איבדה את חזקת הכשרות שלה ע"י זנות. לפי דבריהם, חייב להיות שמדובר בטוענת, כי אם אינה טוענת, מדוע שלא נלך אחר רוב הפסולים!

אך לענין נראה כאפשרות השניה, שר' יהושוע מודה לר"ג רק בנידון של משנת תינוקת ששם די ברוב כשרים. שהרי סברת ר' יהושוע היתה, שהפסולים רצים אחר הזנות ולכן פסל אף ברוב כשרים, אך כשמדובר באונס מודה ר' יהושוע שלא תולים דווקא בפסולים, כי אונס זו מחלת נפש המצויה בין בפסולים בין בכשרים, לפיכך ניתן ללכת אחר רוב הכשרים. לפי הסבר זה, הירושלמי מעמיד את משנת תינוקת גם באינה טוענת ואין חילוק בין טוענת לאינה טוענת. יתר על כן, נראה שבכגון זה אף ר"ג מודה שצריך רוב כשרים, כי לא שייכת כאן סברת "בודקת ומזנה", ואף מיגו אין לה אם ראו שנאנסה. אם כן, המשנה מוסברת בפשטות, שידעו שנאנסה שהרי לא נאמר במשנה שהתינוקת באה ואמרה שנאנסה, והאוקימתא של תוס'³⁸ שראוה מדברת ואח"כ טענה שנאנסה - דחוקה.

בהמשך מביא הירושלמי את דברי האמוראים שפסקו להלכה את דברי ר' יוסי במשנה, ואח"כ את דברי ר' ינאי האומר: "תוכה שבציפורין בעל". לפי הסבר הרידב"ז, חולק ר' ינאי על דברי רב האומר ש"קרונה של ציפורי היה מעשה" דהיינו מחוץ לעיר, אלא בתוך העיר. נראה להסביר שיסוד מחלוקתם הוא בדין "קבוע", האם בנבעלת בתוך העיר ניתן לומר "כל דפריש מרובא פריש" ולהכשירה ברוב כשרים, או שבתוך העיר, בכל מקום נחשב הבועל קבוע - ואוסר. מחלוקת כזו מצויה כבר בראשונים על הבבלי. רש"י³⁹ ותוס'⁴⁰ סוברים, שכל שפרש מביתו אין זה קבוע, אך הרמב"ם⁴¹ מסביר שכל שנבעלה בתוך העיר פסולה, כי הבועל נחשב לקבוע, ולכן מעמיד את המשנה בנבעלת מחוץ לעיר.

38. דלעיל, ד"ה כמאן.

39. ט"ו ד"ה ופרכינן.

40. שם ד"ה דלמא.

41. דלעיל, הלכה ט"ו.

הירושלמי דן עוד בדין קבוע, וכותב שם ר' ינאי, שאם ראו את הבעל פורש מצפורי, תולים בפסול - ופסולה. וזו הלכה ידועה בדין "קבוע" שאם ראינו חתיכת בשר פורשת ממקום הקביעות, אף שרק חנות אחת מוכרת נבלות - נחשב הדבר לקבוע⁴². נראה, שר' ינאי מדבר רק בכגון שראוהו פורש מביתו, אך אם פורש ממקום מרכזי בעיר, אין כאן פרישה ממקום הקביעות, שהרי לדעת ר' ינאי אף ש"תוכה של ציפורין בעל", אין זה קבוע⁴³.

בדין זה של "ראינוהו פורש מפלטיא", דהיינו ממקום מרכזי בעיר, נחלקו בירושלמי ר' ירמיה ור' יוסי, ונראה שיסוד מחלוקתם הוא כדלעיל, האם כל העיר נחשבת כמקום הקביעות. הירושלמי דן עוד במציאות של "היתה ציפורי נעולה". נראה שמכאן הבינו רבים ממפרשי הירושלמי⁴⁴ שאף לדעת הירושלמי בעיני תרי רובי, ולכן דנו מה יהיה בכגון של "ציפורי נעולה" ויש רק רוב אחד. אך כבר הוכחנו שלדעת הירושלמי אין צורך כלל בתרי רובי, כדעת ה"יפה עיניים" בבאור הירושלמי. את בעיית "היתה ציפורי נעולה" ניתן להסביר ע"פ המהלך הקודם, שכוונת הירושלמי לדון בדברי ר' ינאי, שהתירה לכהונה אף אם נבעלה בתוך ציפורי, ואין כל העיר נחשבת למקום הקביעות, האם אף בכגון שכל העיר נעולה אין כאן מקום קביעות, או שאז כל העיר תחשב כביתו של הבעל ונאסור מדין קבוע. נמצינו למדים שכל הדיון בירושלמי הוא בגדרי "קבוע" ואין כלל צורך בתרי רובי.

סכום

ניתן לומר, שדי ברוב אחד של כשרים להינשא לכהונה לדעת הירושלמי וכדברי בעל המאור והמהרש"א בביאור דעת הבבלי. מצינו בכך קולא גדולה בפנייה שנאנסה ורוצה להינשא לכהן. אלא שע"פ פשט המשנה וכדעת רב, מדובר רק בנאנסה חוץ לעיר, וכדברי הרמב"ם. עוד יש להדגיש, שאם טוענת שנבעלה לכשר בזנות, הכשירה ר"ג אף ברוב פסולים.

42. ראה תוס' חולין צ"ה ד"ה הכא.

43. ב"יפה עיניים" הקשה על הרמב"ם, האומר שנבעלה מחוץ לעיר, מדברי ר' ינאי. לדברינו, זו מחלוקת רב ור' ינאי, והרמב"ם הכריע כדעת רב, משום שדבריו נתקבלו בבבלי, ודעת ר' ינאי כלל לא הובאה בבבלי.

44. קרבן העדה, פני משה, רידב"ז.